Ancaq əli isti idi,
Ovcu dolu tüstü idi.
Yanan dəri üstü idi
Arıx ana ölmüş idi.

Od əlinin ovuğunda,
Əl gizlənib qoltuğunda,
Od qalıbdır odluğunda,
Arıx ana ölmüş idi.

***

Çox ovdular döş-başını
Dirilmədi Arıx ana.
Ovcu içi yanmış idi
Dirilmədi Arıx ana.

Köz ovcunda sağ qalmışdı,
Bir az odu azalmışdı,
Əlsə yanıb qaralmışdı,
Dirilmədi Arıx ana.

Ölümünü düz saydılar,
Sevənləri tək qoydular,
Qazma-qazma od yaydılar
Dirilmədi Arıx ana.

***

Ocaq yandı, od qalandı,
Od ananın sonevində.
Toy tutuldu Çoşar üçün
Od ananın sonevində.

Qızay Coşar əl tutdular,
Keçmişləri unutdular,
Dil, dodağa bal qatdılar,
Od ananın sonevində.

Başlanğıcdan el belədi,
Görün sevgi nə elədi,
Şaman gəldi, söz söylədi,
Od ananın sonevində.

IV QAPI

Turla bölgəmicin görüş söyləncisi

Tur bacısı Baxa qonaq gedirdi,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar.
On at yükü qızıl, gümüş bağışla,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar.

Tur deyirdi: "Qızağ, məni sındırıb,
Qocaikən ürəyimi yandırıb.
Ağ başımı əyib yerə endirib,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar.

Baxı görsəm unudaram özümü,
Bacı deyib boşaldaram gözümü.
Çatdıraram ona ürək sözümü,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar".

Tur deyirdi: "Gücər atam itəndən,
Bu itgidən neçə yüz il keçəndən,
Duru ana son evinə gedəndən

Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar.

Anam, bacım, hardasınız, dillənin,
Mən şah oldum, siz də gülün, güllənin.
Başrağımtək saçaq-saçaq yellənin,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar.

Bir sevincim varıydısa, Qızağdı,
İndi o da məndən aytək uzaqdı.
Bu dirrikdə hamı beş gün qonaqdı,
Bacı-qardaş ayrı olsa, vay olar".

***

Min atlıyla Tur gedirdi durmadan,
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.
Çıxdı yolda önlərinə yüz atlı,
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

Hardan belə, hara belə, atlılar,
Gəlib daldan atlılara çatdılar.
Bunu deyib yüyənləri dartdılar,
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

- Siz kimsiniz? - Tur soruşdu,
- Sumərlər,
Uruyeri qoruyanlar, cümərlər,
- Biz Mindiyar, minellili turərlər…
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

- Biz bir dildə danışırıq deyəsən,
Siz kimsiniz, biz kimlərik görəsən,
Bölgəmicə bənzəyirsən, igid, sən,
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

- Bölgəmici mən görmüşəm, - dedi Tur.
Yarıtanrı bir igiddir…
- Hə, odur.
- Beli tüklü, boynu yallı.
- Hə, odur.
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

Qırx il qabaq tutuq idim Misirdə,
O gəlmişdi tutuq alsın o yerdən,
Məni görüb danışdırdı o, birdən,
Nisgil, sevinc yanaşıdır yolda da.

***

Dedi: - Kimsən?
Dedim: - Minel, Mindiyar…
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.
Dedi: - Yerli, niyə tutuq düşmüsən?
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

- Səni alıb buraxaram igid, mən,
Mənlə Uru şəhərinə gedərsən,
Sonra daha görünmədi o nədən,
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

Deyən onda baha olub dəyərim,
Bəlli olub tutuqçuya təpərim,
Onda nəydim, bir sümükdüm, bir dəri,
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

İndi artıq Mindiyara mən şaham,
Tutuq alıb satmaqdayam mən daha,
Mənə baxır ölkə, diyar, ev, kaha,
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

Başraq altda iki yüz min yaraqlım,
Yeləsəndə yüz-yüz min də papaqlım.
Yüz min atım, yüz-yüz min də çomaqlım,
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

- Odur, gəlir şahla yaxın yoldaşı,
Bölgəmicin göydən gələn qardaşı.
Yenisoydur Bölgəmicin başbaşı
Dil ən yaxşı doğmalıqdır, yaxınlıq.

***

Bölgəmicin boynu, beli tuk idi,
Görkəmlidir, yarıtanrı adamlar,
Dili Minel dili idi öndərin,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Bölgəmiclə Tur yaxıntək görüşdü,
Uru yeri, eli, yurdu soruşdu,
Birsoy bilib onlar ilə öpüşdü,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Tur söylədi: - Qırx il qabaq sizi mən,
Misireldə tutuq olan görmüşəm.
Bölgəmic: - şah nə buyurur bu işə,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Bölgəmic şah dedi: - Bildim, nə yaxşı,
Sən şah, mən şah, dilibirik yanaşı.
Yengisoy da toplumlara başbaşı,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Uruyer də qonaqcıldır, buyurun,
Suyu boldur, at, qatırı doyurun.
Boldur bunca onun otu, cayırı,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Uruyerin dörd bir yanı daş hörgü,
Bu yerlərdə nə qorxu var, nə ürkü.
Yamac ilxı, döş mal-qara, çöl sürü,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

Kişnərtilə, bəyirtilə, mələşmə,
Qapışmalar, dırnaqlaşma, güləşmə,
Süd, bulama, balqımısa bələşmə,
Görkəmlidir yarıtanrı adamlar.

***

Sumərlərin başbaşçısı Bölgəmic,
Başçı necə, ölkə elə görünər.
Yengisoy da toplumların başbaşı,
Başçı necə, ölkə elə görünər.

Yastıdağdan Şişdağacan az bəri,

Sıx-sıx evi, uca-uca çəpəri.
Uru aldı qucağına Turəri,
Başçı necə, ölkə elə görünər.

Cümər, sumər bu ölkəyə güc verir,
Çox-çox şahlar ödənc verir, borc verir.
Tanrı bura bir, iki yox, üç verib,
Başçı necə, ölkə elə görünər.

Cumər döyüş tanrısıdır Uruda,
Hər bir yanda - dağda, suda, quruda.
Yarıtanrı sayılırlar yarıdan,
Başçı necə, ölkə elə görünər.

***

Tanrı, bizə qonaq gəlib Mineldən,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.
Qonaqdırlar illər, ellər, oğullar,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

Qonaq toydur, qonaq ocaq tüstüsü,
Qonaq şahdır, evin ürəkəsdisi.
Doğmalaşan elin çörəkkəsdisi,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

İncə sözlər, dillər, oğrun baxışlar,
Susur, bitir çəkişmələr, savaşlar,
Öpüşürlər ərlər, qızlar, qardaşlar,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

Qonşuların qulaqları şəklənir,
Qopuzların tük telləri köklənir.
Aşır qat-qat yorğan-döşək yükləri,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

Yaraşıqdır burda qonaq olanlar,
Sevinərək gözü, könlü dolanlar.
Doğmalaşır getməyərək qalanlar,
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

Ev yiyəsi itirmişdir özünü,
Çəkmir qonaq gələnlərdən gözünü.
"Otur başda, hamı görsün üzünü",
Qonaq evin bəzəyidir, sevinci.

***

Turər başda oturubdur şahsayaq,
Hamı durar qabağında qonağın.
Söykəncilər, döşəmələr mərmərdən,
Hamı durar qabağında qonağın.

Qab-qacaqlar göydaş ilə gümüşdən,
Ara işdə qızlar kəhlik yerişdə.
Ağır-ağır başbilənlər görüşdə,
Hamı durar qabağında qonağın.

Başbilənlər, ağsaqqallar, ağırlar,
Mindiyarın başçısına baxırlar.
Ağızlarda şişir sözlər, uğurlar,
Hamı durar qabağında qonağın.

Bölgəmicə qulaq asır ərənlər,

- Ölür bizlə döyüşlərə girənlər,
Öndə gedir atla qoşqu sürənlər,
Hamı durar qabağında qonağın.

Üç min ildir bir döyüşə girəndən,
Acıqanı oturtmuşuq yerində,
İndi daha cınqır çıxmır birindən,
Hamı durar qabağında qonağın.

Biz on min il qabaq bura gəlmişik,
Özümüzü Mindiyardan bilmişik.
Döyüşlərdə dirilmişik, ölmüşük,
Hamı durar qabağında qonağın.

***

Öyünc ilə danışırdı Bölgəmic,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.
Bir elliyik, bu birlikdən soraqsız,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

Bir güvəncdir Mindiyardan bu gəliş,
Tanrı verib bizə yeni yüksəliş.
Tanrı özü sözə "bura gəl", demiş,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

Üç gün sonra biz gedirik vuruşa,
Siz qalarsız burda, başız qarışar.
Turər birdən "hara belə" soruşur
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

- Humbaba var, səsi qorxunc, ağzı qor,
Nərildəsə dağdan qaya, daş qopur.
Əl qanlıdır, baş yaradır, üz qotur,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

Odur Sıdır meşəsində bağ əkən,
Qol güclüdür, yaraq iti, səs ötgəm.
Tanrı verib ona qorxunc bir görkəm,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

Uruyerə böyük qapı gərəkdir,
Sıdır yonma balta sapı gərəkdir.
Qapı yoxdur, qapılı ev tək-təkdir,
Qaya olar daş daşlara sığınsa.

***

Çox getmişik, başa düşmür Humbaba,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.
Gözəl Sidr meşəsində şahdır o,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

Mən gedirəm, Turər burda otursun,
Mən gələnə hay-küy olsa yatırsın.
Hamı üç qat sayıqlığı artırsın,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

Tur mindiyar başçısıdır, uludur,
Böyük inam qardaşlığın yoludur.
Uru çox-çox minelliylə doludur,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

Tur söylədi: - Mən də sizlə gedərəm,
Min atlım var, onları da götürrəm.

Bölgəmicə hər yerdə əl yetirrəm,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

Oturanlar sevindilər bu sözdən,
Ancaq biri alovlandı iç üzdən.
Onda əyri düşüncələr üst-üstə…
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

Dedi Turər qalsın burda, biz gedək,
Bölgəmici yola salaq biz gərək.
Humbaba yox, o, bir devdir, pəzəvəng,
Anlamazı vur, başa sal zopayla.

***

Suər idi onun adı Başevdə,
Səs adamın iç qatını göstərir.
Bir kobudluq gizlənmişdi səsində,
Səs adamın iç qatını göstərir.

Üzü, boynu saqqal idi, bığ idi,
İşi-gücü ona-buna lağ idi.
Sürüləri, naxırları çox idi,
Səs adamın iç qatını göstərir.

Qurcalanıb deyinirdi nədənsə,
Üç idilər, verirdilər səs-səsə.
Üstlərində daş-qaş, qotaz bər-bəzək,
Səs adamın iç qatını göstərir.

Düşünürdü: - Turər qalsın Uruda,
Onun ilə dil taparam arada.
Bir də bizə yardım olar Yaradan,
Səs adamın iç qatını göstərir.

Düşünürdü: - Ələ allam Urunu,
Dəyişərəm bu oyuncaq qurumu.
Dəmirləşər suərlərin durumu,
Səs adamın iç qatını göstərir.

Sona çatar Bölgəmicin bölgəsi,
Yarıtanrı Yengisoyun kölgəsi.
Mənim olar böyük Uru bölgəsi,
Səs adamın iç qatını göstərir.

***

Bölgəmic də düşünürdü gizlidə,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.
Məndən sonra Turər qalar yerimdə,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

Məndən sonra Suər başlar işini,
İrəliyə verər qaban döşünü.
Çəkib yığar dörd yanına beşini,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

Şeşələnib Suər çıxar araya,
Deyər: Gəlin cumaq Urusaraya.
"Yaraq" deyib qaçar ora-buraya,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

Görəcək ki, Turər vardır arada,
Güdür onu güdükçülər arxadan.
Bir də ona əl tut, olmaz Yaradan,

İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

Tanrı mənə güc bağışlar, qızaram,
Humbabanı Sıdırlıqda basaram.
Ağacımın köklərini qazaram,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

Onu kəsib yontalaram ordaca,
Ondan yüz-yüz ağac qapı olacaq.
Uruyer də dördqapılı qalaça,
İşi tapşır işbilənə, güclüyə.

***

Getdi böyük meşəliyə Bölgəmic,
Sən də istə, istəyənlər basardır.
Arxasınca on min atlı yürüşdə,
Sən də istə, istəyənlər basardır.

On gün yolu üç-dörd günə ötdülər,
Dördüncü gün meşəlikdə itdilər.
Durub sanki ağac kimi bitdilər,
Sən də istə, istəyənlər basardır.

Sidr ağacı iy verirdi gül kimi,
Bu ağacı görən haçan, kim əkib.
Yamaclara yaşıl-yaşıl yol çəkib,
Sən də istə, istəyənlər basıqdır.

Gül qoxuyur ağac, budaq, kol, tikan,
Sidilərdə gül qoxusu haradan?
Bu yerlərdə dincev salıb Yaradan,
Sən də istə, istəyənlər basardır.

Səs eşitdi, durdu birdən Bölgəmic,
- Gələn kimdir, ya şah olar, ya yerric.
Bu gəlişlər ya sevincdir, ya gilinc,
Sən də istə, istəyənlər basardır.

- Urudandır sənə qonaq olanlar,
At üstündə yaraqlıdır qalanlar.
Uzaqdadır ağac, odun alanlar,
Sən də istə, istəyənlər basardır.

***

Bir səs gəldi, meşə dağ-dağ titrədi,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.
- Mən yaşıllıq Tanrısıyam! - söylədi,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

Bir səs gəldi ürəksıxan nərilti,
Danqıltıydı, şaqqıltıydı, gurultu,
Göy gurladı, yağdı yerə xarıltı,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

- Mən meşələr Tanrısıyam, Humbaba,
Mən qorxulu bir ərənəm, çox qaba.
Mən qoymaram, gələn burda at çapa,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

Gəlin yarıtanrı kimi danışaq,
Bu olmasa, biz güləşək, yarışaq.
Lap yaxşısı, qurşaq tutaq qarpışaq,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

Ancaq ağac kəsmək olmaz meşədən,
Quru ağac alar məni eşidən.
Eşitməyən ağaclaşar meşədə,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

On min atlı ağac oldu bir anda,
Qorxu içrə səs çıxmadı qalandan.
Göydən baxdı meşələrə Yaradan,
Səs var, onda yatır ölüm qorxusu.

***

Tanrı dedi: - Yararlıdır yaranış,
Çöp də olsa gərək yurda yaraya.
Dedi: - Baba, gələnlərə ağac ver.
Çöp də olsa, gərək yurda yaraya.

Acıqlandı o, Tanrının sözündən,
Tanrı düşdü Humbabanın gözündən.
Dəli olub sanki çıxdı özündən,
Çöp də olsa, gərək elə yaraya.

Qonaqların üzərinə yeridi,
Yengisoy da onun üstə yürüdü.
Qılınc görüb meşəbəyi kiridi,
Çöp də olsa, gərək elə yaraya.

Dedi, qılınc bu vuruşda yaramaz,
Ağac qılınc yarasını sarımaz.
Toplum yoxdur, yaraqlı yox, adam az,
Çöp də olsa, gərək elə yaraya.

Qalxdı qılınc, endi, ona çatmadı,
Bir də vurdu, qılınc ona batmadı.
Bu, ərlərin ürəyinə yatmadı,
Çöp də olsa, gərək elə yaraya.

Humbaba da çıxdı yarpaq kürkündən,
O, çıxartdı bir ağacı kökündən.
Od alışdı, gözlərinin kökündən,
Çöp də olsa, gərək elə yaraya.

***

Dedi: - Onda gəl, vuruşaq bu sayaq,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.
Çomaq, qılınc qalxdı, durdu üz-üzə,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

Üç gün çəkdi ərənlərin duruşu,
Cingildədi çomaq-qılınc vuruşu.
Qanlar axdı, qan qanlara qarışdı,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

Dördüncü gün duman tutdu hər yanı,
Dağdan endi qarlı külək boranı.
Meşə aldı qucağına toranı,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

Duman ötdü, güclü yağış yağırdı,
Meşəbəyi üç yol bərkdən bağırdı.
Bu vuruşa Bölgəmici çağırdı,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

O, daş atıb Bölgəmici daşladı,
Bölgəmicsə ona bizuc tuşladı.
Yağış altda döyüş belə başladı,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

Üç gün meşə üzərində bağırtı,
Palçıq içrə qan qarışıq, boğuntu.
Yağış, yarpaq selləməsi, yağıntı,
Qılınc iti, çomaq ağır yaraqdır.

***

Onuncu gün yerə çökdü Humbaba,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.
O, buynuzlu bir dev idi meşədə,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

Duman ötdü, yağış kəsdi, gün çıxdı,
Dev buzuşdu, arıqladı, sınıqdı.
Sonra öldü, palçıq oldu, yapıqdı,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

Meşə güldü, min-min ağac gərildi,
Ağaclaşan yaraqlılar dirildi.
Necə ağac qopdu, yerə sərildi,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

Uzaqlarda bir ağac da əyildi,
O, iriydi, belə ağac deyildi.
Qurumuşdu, yaşı on min il idi,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

Yığıldılar, aşırdılar ağacı,
Hər budaqda min-min naxış, arqacı.
Gövdəsində min qapının tıxacı,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

Bölgəmic də, Yengisoy da yaralı,
Qansızlıqdan qara gözlər qaralır.
İki qardaş qan itirib, saralıb,
Adam ağac, ağac adam sevəndir.

***

Tanrı dedi: - On min yaşı var onun
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.
Ondan qapı, əric, arğac düzəldin,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

Tanrı dedi: - Onu dibdən qoparın,
Çəkə-çəkə Uruyerə aparın.
Bu ağacın qurtarmışdı yatarı,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

O ağacın gövdəsində boz un var,
Əzik yara sağaltmağa yarayar,
Bölgəmicə, Yengisoya yay olar,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

O ağacın kökü qalıb dərində,
Ağac salın hər ağacın yerində.
Yeddi güc var hər ağacın birində,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

Mən tanrıyam, tanrıları eşidin,

Tanrılaşır, kim bağlansa Tanrıya,
Tanrıların qonaq yeri meşədir,
Tanrılaşar kim bağlansa Tanrıya.

Özünüzü tez çatdırın Uruya,
Uru düşüb, əl açıbdır Tanrıya.
Turər, Suər, Asur girib araya,
Tanrılaşar, kim bağlansa Tanrıya.

Yaralılar mindirildi qoşquya,
Atlar çapdı, döndü uçar qırğıya.
Başbilənlər büründülər qayğıya,
Tanrılaşar, kim bağlansa Tanrıya.

***

Atlı çatar gəlib çatdı minlərə,
Dedi: - Uru qalıb yaman günlərə.
Suərlilər dönüb qanlı çinlərə,
Tanrılaşar, kim bağlansa Tanrıya.

Turər qovub Suərləri Urudan,
Çoxlarını çıxartdılar sıradan.
Aclıq çəkir ancaq yaraq sarıdan,
Tanrılaşar, kim bağlansa Tanrıya.

Bir yandan da Asur gəlir çaparaq,
Dəmir qoşqu, dəmir geyim, tunc yaraq.
Turər vurur asurları qıraraq,
Tanrılaşar, kim bağlansa Tanrıya.

Turər söyləncі

Turər kəsib acıqanın yolunu,
Uzə düşən daha güclü vuruşar.
Tuərlərin asurlara yönünü,
Uzə düşən daha güclü vuruşar.

Asurlara yol göstərir Suərlər,
Həm satırlar cumərləri əlbəəl.
Turər deyir: - Suər, utan, öl, gəbər,
Uzə düşən daha güclü vuruşar.

Asur deyir: - Qılıncını, Turər at,
Get Bölgəmic yoldaşını sən sağalt.
Mənimkidir, altındakı Qırğı at,
Uzə düşən daha güclü vuruşar.

Turər deyir: - Sonevindir Uruyer,
Ölümünü bu qılıncda, burda gör.
Sən qorxaqsan, yarağını bura ver,
Uzə düşən daha güclü vuruşar.

***

Bölgəmiclə Yengisoyu eşidin,
Yetimtanrı devə, pisə qarşıdır.
Yarımtanrı Tanrı ilə qonşudur,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

Məni görmək istəyənlər bilsinlər,
Bu meşəyə kəsi ilə gəlsinlər.
İçlərində pislik varsa, silsinlər,
Adamlarla qonşudurlar ağaclar.

***

Yatağında yavaş dedi Bölgəmic:
- İyid olsan, hər bir yerdə iyid ol.
Yaraqlılar getsin Tura yardıma,
İyid olsan, hər bir yerdə iyid ol.

Tur mineldir, biz də Uryer, - birik biz,
Bizim ellər bir yerdəndir, bilin siz.
Çətinlikdə siz əl-ələ veriniz,
İyid olsan, hər bir yerdə iyid ol.

On min atlı çapıb getdi yardıma,
Tez çatmaqçın tumar çəkdi atına.
Baş əyməyə getdi Turər adına,
İyid olsan, hər bir yerdə iyid ol.

Acıqanla döyüşürdü Turər şah,
Cumərlərlə minellilər bir, qoşa.
Ölüm ilə durmuşdular baş-başa,
İyid olsan, hər bir yerdə iyid ol.

- Sən mindiyar başçısısan, göbələk,
Uruyerdə bu vuruşmaq nə demək.
Əkbitəni qoruyasan sən gərək,
İyid olsan, hər bir yerdə ol iyid.

Turər dedi: - Biz bir eldən, bir yerdən,
Düzlük deyib vuruşuram burda mən.
Qılıncını atıb gərək gedəsən,
İyid olsan, hər bir yerdə ol iyid.

***

İki ərən at qovurdu düzəndə,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.
Hərdən durub vuruşurdu qılıncla,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

Tur söylədi: - Şah, üzünu yan tutma,
On il qabaq vuruşmuşduq, unutma.
At qılıncı, yaraları qanatma,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

- Sən Turərsən, tanıyıram səni mən,
İki yol da qurtarmışam əlindən.
İki on il keçib döyüş ilindən,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

- Onda qaçma, gəl bir daha vuruşaq,
Basar olaq, basıq olaq ərsayaq.
İyid əri sevir bizim bu torpaq,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

Onlar bir də dayandılar üz-üzə,
Qılınc səsi səpələndi göy düzə.
Şah qıvrılıb döndü sarı ilbizə,
Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

Qılınc dəydi, tapbıldadı tutaqlar,
Əldən düşdü sınıq-salxaq yaraqlar.
Bizuc qaldı, bir də enli bıçaqlar,

Hamı ərdir doğulduğu torpağa.

***

Yaralandı bizuc ilə Qırğı at,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.
Yalmanını deşdi atın Asur şah,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.

Qırğıatın yaralandı ombuzu,
Tur əyildi, yerdən qapdı topbuzu.
Sağrısından vurdu dönük quduzu,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.

Asur şahın dümdüz beli əyildi,
Qıvrılaraq ilbizləşdi, keyəldi.
Dən deyildi, o, dən kimi üyüldü,
Atı vuran ər saylmır döyüşdə.

At üstündə qalammadı, aşdı o,
Ölüm-qalım arasında çaşdı o.
Çabaladı, qaynar sutək daşdı o,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.

Bizuc boyun damarını dəlmişdi,
Dəmir geyim qızıl qanla dolmuşdu.
O, torpağı qucaqlayıb ölmüşdü,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.

Mindi Turər onun çil-çil atını,
Yardı Asur sırasını, qatını.
Bunca bitdi Suər-Asur yardımı,
Atı vuran ər sayılmır döyüşdə.

***

Suər üstə götürüldü çil-çil at,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.
Uruyurdu o satmışdı Asura,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.

Suər qaçır, Turər onun dalınca,
Qaçır, qaçır, at ayaqdan qalınca.
Suər satqın, qalanlar da oyuncaq,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.

Qapı açmır suərlərə Uruyurd,
Deyirlər ki, bu ölkəni sən unut.
Asur şahın yerlərinə sən qayıt,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.

Turər girir Uruyurda öyüncək,
Hamı çıxır qabağına sevincək.
Qoşar qardaş, dınqırını çal görək,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.

Qarşılayır Bölgəmici el-oba,
Hamı bilir öldürülüb Humbaba.
Bu bayramda atlar dönüb çap-çapa,
Yurdu satan satqın olur ikiqat.

Bölgəmici gətirirlər yaralı,
Saçlarında qan qurumu qaralıb.
Gözlər gülür, üzü isə saralıb.

Yurdu satan satqın olur ikiqat.

***

Basıq düşüb qovuldular Suərlər,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.
Uruyurda güclə yiyə duranlar,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

Duzər gəldi, Turər şaha söylədi:
- Suər gəlib bizə quyruq yellədir.
Basıb tutduq, iki yüzü kölədir,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

Ata dedi: - Bu yerləri yaxıblar,
Burdan qovduq, gedib ordan çıxıblar.
- Onlar bizə qardaş kimi baxırlar,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

- Qardaş olan əl qaldırmaz qardaşa,
Qılınc çəkmək acıqana yaraşar.
Onlar bizlə üz-üzəydi, baş-başa,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

***

Turər dedi: - Sən qal burda, mən gedim,
Bölgəmicə yardım kəsil o dedi -
Suər burda Uruyeri dar edib,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

Bölgəmici sağalt, oğlum, sonra gəl,
Asur gəlsə döyüşə, gir əlbəhəl.
Bizdən başqa onun suçun kim bilər,
Güc deyənlər güclə yerə gumulur.

***

Tur Duzərdən atasını soruşdu,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.
Duzər ona gördüyünü danışdı,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

O, Urunu gəzdi, yer-yer izlədi,
Acıqandan Bölgəmici gözlədi.
Asurlarla üzləşməyi gizlədi,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

- Buranı ver Asurelə, gəl, Duzər,
Səni orda başçı qoyaq - dedilər.
Qız, gəlin də öz yerində hərtəhər.
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

Dedilər ki, Bölgəmici boğ qurtar,
Öz zirvəndə otur, yaşa, a qartal.
Gör burada nə gözəllər, nələr var,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

Uruyerin dörd yanında hər gecə,
Salırdılar gənc Duzəri gilincə.
Qılınc çəkir Duzər onlar gəlincə,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

Ələ ala bilmirdilər Duzəri,
Asurlular qayıdırdı boş geri.
Düzər bunca gözləyirdi hər yeri,
Hər ölkənin ağsaqqalı, başçısı.

***

Şah sağaldı, sağalmadı, Yengisoy,
Bu özü də böyük tanrı işidir.
Yengisoyun yaraları az idi,
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Dedilər ki, yığışıblar Tanrılar,
Söyləyiblər iki ərdir yanbayan.
İkisində birgə Tanrı gücü var,
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Söyləyiblər, biri qalsa yaxşıdır,
Birgə olsa onlar bizə qarşıdır.
Onlar indi yerdə başlar başıdır,
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Belə olsa, bizi saymaz el-oba,
Pisdiklilər yerdə-göydə at çapar.
İtər, batar öncül, öndər dal-qabaq.
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Söyləyiblər, Yengisoyu götürək,
Yerdə artan tanrılığı bitirək.
Gücü təkcə Bölgəmicə ötürək,
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Bölgəmici Düzər yer-yer bəslədi,
Onun yerdən durmağını gözlədi.
Gecələrsə acıqanı izlədi,
Bu özü də böyük Tanrı işidir.

Yengisoy söyləncі

Ana üç ay şahlıq etdi Başevdə,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.
Yengisoyu sağaltmağa girişdi,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

Üç ay çəkdi, şah göz açdı, sağaldı,
Yengisoyun ağrıları çoxaldı.
Şah başevdə yalqız qaldı, tək qaldı,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

Dedi: - Düzər, bunlar gücdə qoşadır,
Bu Yengisoy sağalana oxşamır.
Elə bil ki, ölüb, daha yaşamır,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

Bunu deyib Nənso bərkdən çığırdı,
Bölgəmici Yengisoyu çağırdı.
Gah ağladı, gah qışqırıb bağırdı,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

Dedi: - Düzər, oğlum onsuz qalanmaz,
Bu Uruyer Yengisoysuz qalanmaz.
Günlərimiz onsuz-bunsuz dolanmaz,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

Bir gün oğlum dedi: - Ana, gəlmişəm,
Yuxumu yoz, ağır yuxu görmüşəm.
Görmüşəm ki, məni çəkir dağ, meşə,
Çətin gündə qardaş gərək, güc gərək.

***

Dedim: - Oğlum, sən hər yerdə basarsan,
Basarları çox da sevmir tanrılar.
Tanrılaşdın Uruyerdə Tanrıtək,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

Mənim oğlum yarıtanrı oğuldur,
Qılıncıyla çox toplumlar dağıldı.
El-obalar dörd yanına yığıldı,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

Tanrı qızı İştar ona vuruldu,
"Sevgi" deyib, "gəl" deməkdən yoruldu.
Oğlum isə ondan qaçdı, ayrıldı,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

Oğlum deyib: - Sən gəzərgi, ötərgi,
Gərək deyil İştar mənə bu sevgi.
Minik verməz əgriyüyən üzəngi,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

İştar yanıb bu sözlərdən qovrulub,
Sınıq düşüb, könlü, gözü daralıb.
Tüstüləşib, göy üzünə sovrulub,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

Atasına olanları danışıb,
Yalvararaq ətəyindən yapışıb,
Ata Tanrı bu işlərə qarışıb,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

***

Bunlar çatıb ana tanrı Anuya,
Ana tanrı öncə düşüb qorxuya.
Sonra girib bir qorxulu qurğuya,
Basarları çox da sevməz tanrılar.

O, acıqdan dəli kimi bağırıb,
"Yardım" deyib tanrıları çağırıb.
Boz palçıqdan bir "Yengisoy" yoğurub,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

Bunu deyib öncə ata tanrıya,
Sonra atıb o palçığı, Uruya,
Bunca göydə Tanrıları qoruya,
Basarları çox da sevmir tanrılar.

***

Düzər balam, sən də mənim bir oğlum,
Qadın öcü ağır olur yamanca.
Bu öc böyük qan-qadalar yaradır,
Qadın öcü ağır olur yamanca.

Mənim balam bu öcü də addadı,
Çox əlləri, çox dizləri qatdadı.
İştar-Antu acığını oddadı,
Qadın öcu ağır olur yamanca.

Sonra necə… Oğlum belə danışdı,
Dedi, palçıq yerdə aytək sayrışdı.
Adam olub çöllüklərə qarışdı,

Qadın öcü ağır olur yamanca.

***

Yarıtanrı, yarı tüklü Yengisoy,
Yarıtanrı göyün, yerin oğludur.
Yırtıcılar Yengisoya baş əyir,
Yarıtanrı yerin, göyün oğludur.

Qayaların yarıqları oyması,
Dağlar, daşlar onun isti daxması.
Qan ayqıran yırtıcılar doğması,
Yarıtanrı yerin, göyün oğludur.

Dağı, daşı, suyu, otu qoruyur,
Hamı olub hamılığa yarıyır.
Dilsizlərin yarasını sarıyır,
Yarıtanrı yerin, göyün oğludur.

***

Qorxu salır Uruyerə Yengisoy,
Qorxaq var ki, qorxur gələn qorxudan.
Gəlib ondan hərə bir söz danışır,
Qorxaq var ki, qorxur gələn qorxudan.

Dağ-daş, yer, göy Yengisoydan asılı,
Onu görən naxırçılar sarsılır.
Mal-qaraya, yan-yörəyə qısılır,
Qorxaq var ki, qorxur gələn qorxudan,

Bir naxırçı atasına danışır,
O, qurd minir, yırtıcıyla çarpışır.
İri-iri qaplanlarla qapışır,
Qorxaq var ki, qorxur gələn qorxudan.

***

Ovçuların çələsini qırır o,
Dilli, dilsiz yaranışdır, toxunma.
İlxıları at-at minib çapır o,
Dilli, dilsiz yaranışdır, toxunma.

Qoymur budaq, ağac, kol-kos sındırım,
Ağac kəsim, bir od-ocaq qalayım.
O, bir dağdır, bir qayadır, sıldırım,
Dilli-dilsiz yaranışdır, toxunma.

Ata dedi: - Get Uruya bu gecə,
Bölgəmici soruş, onu görüncə,
Söylə: Necə günün düşüb gilincə,
Dilli, dilsiz yaranışdır, toxunma.

***

Bölgəmicə ağız-ağız çatdı bu,
Yaxşı olar, aldadasan güclünü.
Aldat, - dedi, - gör bu kimdir, nəçidir,
Yaxşı olar, aldadasan güclünü.

Çağırtdırdı o, yanına Şamxatı,
Onun üzü, baxışları parıltı.
Başa saldı o, gözəli dilaltı,
Yaxşı olar, aldadasan güclünü.

Dedi: - Şamxat, gözəlliyin ötməyib,
Birisi var, ona dad-duz yetməyib.
Bir yol gözəl arxasınca getməyib,
Yaxşı olar, aldadasan güclünü.

***

Dedi: - Aldat, onu gətir Uruya,
Sən gözəlsən, ürək çəkir gözəllik.
Səni görcək o, vurulub sınacaq,
Sən gözəlsən, ürək çəkir gözəllik.

Ancaq çalış qoru ondan özünü,
Bir üzün var, sən beş elə üzünü.
Bu gözlərlə aldadarsan yüzünü,
Sən gözəlsən, ürək çəkir gözəllik.

Şamxat güldü, yola düşdü çöllərə,
Çöllər bütün bürünmüşdü güllərə.
Əl elədi, dağa gedən yellərə,
Sən gözəlsən, ürək çəkir gözəllik.

***

Şamxat yaman qılıqlıydı, çəkimli,
Qılıq çəkər öz qoynuna daşı da.
Yengisoyun gözlərinə göründü,
Qılıq çəkər öz qoynuna daşı da.

Öncə qorxdu Yengisoydan, yıxıldı,
Ağ gövdəsi, daş ürəyi sıxıldı.
Onu görüb ərən yandı, yaxıldı,
Qılıq çəkər öz qoynuna daşı da.

O, yaxına gəldi, gördü qol-qıçı,
Ağca döşü, ağca boynu, ağ qucu.
Bir də gördü göz süzülüb, iç uçub,
Qılıq çəkər öz qoynuna daşı da.

***

Ata deyib: Çox inanma qılığa,
Səni pozan yaltaqlıqdır, qılıqdır.
Dörd yanında neçə-neçə qılıq var,
Səni pozan yaltaqlıqdır, qılıqdır.

Qadınların qılığı var, ötürmə,
Kişilərin qılığını götürmə.
Qılıqları yurd-yuvana gətirmə,
Səni pozan yaltaqlıqdır, qılıqdır.

Qılıq çoxdur, yağlı, quru, yalıncaq,
Qoyma gəlsin addım-addım dalınca.
Qov, sənlə baş qoymasın balınca,
Səni pozan yaltaqlıqdır, qılıqdır.

***

Bir gün Şamxat Yengisoya söylədi,
- Bizi yuntək yumuşaldan sevgidir.
Sən uzaqlaş daha qurddan, qaplandan,
Bizi yuntək yumuşaldan sevgidir.

Nə görübsən bu meşədə, dağ-daşda,
Uzaq gəzmə sevgilidən, qardaşdan.
Uruyerə yola düşək o başdan,
Bizi yuntək yumuşaldan sevgidir.

Bölgəmicdir Uruyerin yiyəsi,
O ərəndir yer üzünün zirvəsi.
O, kölədir, el də onun köləsi,
Bizi yuntək yumuşaldan sevgidir.

***

Yengisoya acıq gəldi bu sözlər,
Başbilənə başbilənlər baş əyməz.
Qoyub getdi o Şamxatı düzəndə,
Başbilənə başbilənlər baş əyməz.

Gördü onun ayaqları tutulub,
Elə bil ki, saçı, tükü ütülüb.
Qurdlar yoxdur, unudulub, atılıb,
Başbilənə başbilənlər əyilməz.

Üz döndərib hamı ondan, bilmədi,
Çox çağırdı dilsizləri, gəlmədi.
Şamxat ona güldü, osa gülmədi,
Başbilənə başbilənlər əyilməz.

***

O, qayıtdı baş əyərək Şamxata,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.
Dedi: - Məni atma, gözəl sevgilim,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

Dedi: - Məni Uruyerə apar sən,
Gedim orda Bölgəmici görüm mən.
Gəlim bir az mən özümə yenidən,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

- Sənə görə - dedi - düşüb hay-haray,
Üz döndərib məndən ilxı, mal-qara.
Çəkiliblər zirvələrə, dağlara,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

***

- Yalvarıram, məni apar özünlə,
Söz verirəm, mən çıxmaram sözündən.
Mən taparam öz gücümü dözümdə,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

- Uruyerdə çox-çox gözəl qadın var,
Məndən dadlı, məndən ağdır o qızlar.
Görüb məni atacaqsan, a sonqar,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

- Səndən özgə olmayacaq Şamxatım,
Sənsiz yoxdur mənim qolum-qanadım.
- Yoxdur sənin nə geyimin, nə atın,
Pis günə də qoyar sevgi sevəni.

***

Qurd dərisi, bir də ki at tapdılar,
İç də, çöl də dəyişilir geyimlə.
Geyindilər Uruyerə çapdılar,
İç də, çöl də dəyişilir geyimlə.

Yengisoyu görən qorxdu, diksindi,
Elə bil ki, yuxudaydı, səksəndi.
Gözü iti, görünüşü kəskindi,
İç də, çöl də dəyişilir geyimlə.

Sanki qovaq ağacıydı Yengisoy,
Enlikürək, tüklüboyun, ucaboy.
Qol-qıçının çəkimləri oymatov,
İç də, çöl də dəyişilir geyimlə.

Uruyer söyləncі

Sevinc dolu söyləncе idi Uruyer,
Dağ görəndə ürək dönüb dağ olur.
Dörd bir yanı uca kərpic hörmələr,
Dağ görəndə ürək dönüb dağ olur.

Böyük taxıl saxlanc evi görünür,
Tanrıların tək-tək evi nə hündür.
Uruyerə gələn-baxan öyünür,
Dağ görəndə ürək dönüb dağ olur.

Ninəsovun evi tunc-tunc hörmədən,
Keçmək olmur ara ora girmədən.
Nə görübsən bu yerləri görmədən,
Dağ görəndə ürək dönüb dağ olur.

***

Nənsov ona söyləyirdi bunları,
Söyləncləri ana duzlu danışar.
Düzər ona qulaq asır maraqla,
Söyləncləri ana duzlu danışar.

Dedi: - Oğlum, düzər, dinlə sən məni,
Danışıram sənə oğlum deyəni.
Mən deyəni el-obalar bəyənir,
Söyləncləri ana duzlu danışar.

Yazı yazım bu gün Turər qardaşa,
İzn istəyim, sən bizimlə qal, yaşa.
Bölgəmiclə qardaş olun baş-başa,
Söyləncləri ana duzlu danışar.

***

Çox danışıb deyən səni yormuşam,
Qalır elin danışığı, yazısı.
Dediklərim həm qalıncdır, həm öyüd,
Qalır elin danışığı, yazısı.

Sən bunları ürəyinə yaz, qoru,
Mən də palçıq görülərə qazdırım.
Keçmişləri gələcəyə yazdırım,
Qalır elin danışığı, yazısı.

Bölgəmicin anasıyam bil ki mən,
Bu Başevdə sən çəkinmə heç nədən.
Çox sevindim burda səni görəndən,
Qalır elin danışığı, yazısı.

***

Göydən bura gəldi Yengisoy,
Göydən düşən yarıtanrı adamdır.
Qıllı idi: boynu, başı, kürəyi,
Göydən düşən yarıtanrı adamdır.

Yonulmuşdu sanki daşdan, dəmirdən,
Qızarmışdı sanki qızmar təndirdə.
O, baxırdı bizə bir az hündürdən,
Göydən düşən yarıtanrı adamdır.

İlk baxışdan oğlum onu bəyəndi,
Yarıtanrı gəlişinə güvəndi.
Dedi ona, yarış qoyaq, gəl indi,
Göydən düşən yarıtanrı adamdır.

***

Öncə baxıb bir-birinə güldülər,
Güc gələnlər qardaş olsa yaxşıdır.
Ürəklərdən öc-acığı sildilər,
Güc gələnlər qardaş olsa yaxşıdır.

Güləşdilər, tutaşdılar, daşdılar,
Eşələnib, yumalanıb aşdılar.
Bu yarışa qılınc, topbuz qoşdular,
Güc gələnlər qardaş olsa yaxşıdır.

Yarış artdı, döndü döyüş yerinə,
Qan qarışdı hərdən alın tərinə.
Bağırdılar hərdən biri-birinə,
Güc gələnlər qardaş olsa yaxşıdır.

***

Qorxunc idi ilk baxışda Yengisoy,
İçi yuxa olur qorxunc görünən.
Bölgəmic də tutarlıydı, yenilməz,
İçi yuxa olur qorxunc görünən.

Eşələndi, qum üst-üstə qalandı,
Qucaq-qucaq oldu, yana tullandı.
Yorğun düşdü, qollar yerə sallandı,
İçi yuxa olur qorxunc görünən.

Urululer maraqlandı qoçaqla,
Çiyni tüklü, boynu tüklü qonaqla.
Gülüb onu göstərdilər barmaqla,
İçi yuxa olur qorxunc görünən.

***

Onlar on gün yarışdılar durmadan,
Yarış, gülən hamılıqda sevincdir.
Ellər baxıb atıldılar, düşdülər,
Yarış, güləş hamılıqda sevincdir.

Hey tükəndi, güc qurtardı qoçlarda,
Dözüm dizdən, durum yorğun qıçlarda.
Qan, tər, palçıq sallanmışdı saçlardan,
Yarış, güləş hamılıqda sevincdir.

Mən atıldım arasına onların,
Dedim: - Durun, üz-gözünüz sapsarı.
Bir dincəlin, ara verin siz, barı,
Yarış, güləş, hamılıqda sevincdir.

***

- İnnən belə - dedim - qardaş olunuz,
Bir qılınc qaldırsın iki qolunuz.
Qoy bir olsun hər bir yerdə yolunuz,
Qardaş olun başarlıqdır qardaşlıq.

Bax, o gündən bunlar qardaş oldular,
İsinişib bir-birinə qaldılar.
Döyüşlərdə bir yumruqlu qoldular,
Qardaş olun, başarlıqdır qardaşlıq.

Yüz il keçdi, qurtarmadı vuruşlar,
Yüz il döyüş, başar-başa yarışlar.
Qan-qadalar, çox ölümcül barışlar,
Qardaş olun, başarlıqdır qardaşlıq.

***

İndi budur, yaralıdır qardaşlar,

Bərk yaranı tez sağaldan Tanrıdır.
Oğlum, sən də bir yardım et bunlara,
Bərk yaranı tez sağaldan Tanrıdır.

Bölgəmicə qımıs içirt, sağalsın,
Ürəyində at durumu çoxalsın.
Ağrıları, sızıltısı yoxalsın,
Bərk yaranı tez sağaldan Tanrıdır.

Sildi, yudu yaraları Düzər də,
Qol-qıç, gövdə əzilmişdi yüz yerdən.
Dava-dərman daşıdılar şəhərdən,
Bərk yaranı tez sağaldan Tanrıdır.

"Sev" tanrısı İştar söyləncі

Bir ay çəkdi, sağaldılar qardaşlar,
Sağalanda qol güclənir ikiqat.
Yeyib, içib dincəldilər bir az da,
Sağalanda qol güclənir ikiqat.

"Sev" tanrısı gözəl İştar yellənib,
Humbabanın ölümündən şellənib.
Toyuq kimi eşələnib, küllənir,
Sağalanda qol güclənir ikiqat.

"Sev" tanrısı gözəl İştar udqunur,
O, aldadıb sevgi ilə çoxunu.
Bu yol atır Bölgəmicə oxunu,
Sağalanda qol güclənir ikiqat.

***

Nə yaxşı ki, tanrılar da sevirlər,
Əl çatmazdır Ulu Tanrı sevgisi.
Sidr ağacı, Humbabanın ölümü,
Əl çatmazdır Ulu Tanrı sevgisi.

Bu soraqdan "Sev" tanrısı qıvrılır,
Uzaqlardan Bölgəmicə vurulur.
Bu sevgidən odlanaraq qovrulur,
Əl çatmazdır Ulu Tanrı sevgisi.

Sevgisilə Uruyerə qaçır o,
Dörd yanına işıq, sevinc saçır o.
Bölgəmicə sevgisini açır o,
Əl çatmazdır, Ulu Tanrı sevgisi.

***

Bölgəmicin qarşısında bitir o,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?
İştar gəlib qucaqladı ərəni,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

Axdı böyük Bölgəmicin gözləri,
Gözəllikdən tir-tir əsdi dizləri.
Ağzındasa laxlam-laxlam sözləri,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

- Gözəl, kimsən, kimlərdənsən, - söylədi,
İştar onu öpüşlərə bələdi.
Göz yaşını bulud kimi ələdi,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

***

- Mən İştaram, sev tanrısı gözəli,
Sevgi gəlib, gör nə yerə yüksəlib,
Mən sevgidə, sevgi məndə bəzənib,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

- Ah, çaşdırdın məni Tanrı, beləcə,
Bu sevgidir, ya bəzəkli əyləncə?
Niyə çaşdım, döndüm bunca gülüncə?
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

Səni çoxdan tanıyıram, yüz ildir,
Bu gözəllik hələ sevgi deyildir.
Səndə tez-tez dəyişilən əklildir,
Tanrım, qadın belə gözəl olarmış?

***

-Yox, Bölgəmic, səni çoxdan sevirəm,
Sevgi oddur, gül-çiçəyə bənzəməz.
Humbabanı sən oturtdun yerində,
Sevgi oddur, gül-çiçəyə bənzəməz.

Sən neçə yüz döyüşlərin başarı,
Sən evlərin, qapıların açarı.
Sən yerlərin, sən göylərin çaparı,
Sevgi oddur, gül-çiçəyə bənzəməz.

Mən sevirəm səni, bil ki, ürəkdən,
Məni soruş dağda bitən çiçəkdən.
Uruyerdən gəlib keçən küləkdən,
Sevgi oddur, gül-çiçəyə bənzəməz.

- Mən bilirəm, sən gözəlsən, Tanrısan,
Ancaq məni deyən, sarsaq sanırsan.
Sən həm balsan, həm də sancan arısan,
Sevgi oddu, gül-çiçəyə bənzəməz.

***

Sən çox üzlər, çox oyunlar görmüsən,
Duru olsun gərək sevən, sevilən.
Sevgi deyib yana-yana gəlmisən,
Duru olsun gərək sevən, sevilən.

Sev tanrısı olsan da sən, nə bilim,
Sevgi nədir, bilməyirsən, gözəlim.
Sən alçaltdın çoxlarını sevəli,
Duru olsun gərək sevən, sevilən.

Bölgəmicəm, mən sevirəm düz sözü,
Bir bəzəksiz gözəl qızda var gözüm.
İştər gəlsin sənin kimi yüz yüzü,
Duru olsun gərək sevən, sevilən.

***

- Mən sevirəm səni, böyük Bölgəmic,
Qurdalasan, keçmiş vardır hamıda.
Bağışlasan daha sənin olaram,
Qurdalasan, keçmiş vardır hamıda.

O, yox dedi, tanrı qızı qırıldı,
Çiçək olub Bölgəmicə sarıldı.
Qız "məni al" söyləməkdən yoruldu,
Qurdalasan, keçmiş vardır hamıda.

İştar yandı, acığından qızardı,

Sevgisindən utanaraq sozardı.
Sonra qalxıb Bölgəmicə bozardı,
Qurdalasan, keçmiş vardır hamıda.
***
Dedi: - Səndən öc alaram Bölgəmic,
Sevən olsa, sevgilidən öc almaz.
Bunu dedi qız atası Antuya,
Sevən olsa, sevgilidən öc almaz.

Böyük Tanrı Antu dedi Vursoya,
- Get Uruya, Bölgəmici al boya.
Sən qoy orda yarıtanrı soy-saya,
Sevən olsa, sevgilidən öc almaz.

Vursoy gəlib adamlara qarışdı,
Gizlənərək Bölgəmici soruşdu.
Onu ağac əkən görüb yanaşdı,
Sevən olsa, sevgilidən öc almaz.
***
Dedi: Səni öldürməyə gəlmişəm,
Gərək kişi alçaltmasın sevgini.
Alçaldıbsan Tanrı qızı İştarı,
Gərək kişi alçaltmasın sevgini.

- Mən Vursoyam, baş əy, mənim qarşımda,
Yoxsa topbuz əkəcəyəm başında.
Neçə ox da o sıx, çatma qaşında,
Gərək kişi alçaltmasın sevgini.

- Bölgəmicəm, bel, yaba var çiynimdə,
Tunc geyimim yoxdur bu gün əynimdə.
Gəl güləşək, el-obanın önündə,
Kişi gərək alçaltmasın sevgini.
***
- Mən Vursoyam, qılıncyarmaz, oxbatmaz,
Tanrı verir ölməzliyi oğluna.
Qurd dərisi, at dərisi əynimdə,
Tanrı verir ölməzliyi oğluna.

Mən Vursoyam, güləş-müləş bilmərəm,
İti yaraq işlətsən də ölmərəm,
Göydən gələn yarıtanrı bir ərəm,
Tanrı verir ölməzliyi oğluna.

Düzər gəldi Yengisoyla yanaşı,
Dedi: Mənəm, Bölgəmicin qardaşı.
- Güləş ilə - dedi - başla savaşı,
Tanrı verir ölməzliyi oğluna.
***
- Öncə sənlə vuruşuram onda mən,
Ərən kimdir, döyüşəndə bəllənər.
Odlu oxla Duzər vurdu Vursoyu,
Ərən kimdir, döyüşəndə bəllənər.

Atdı at-qurd dərisindən geyimi,
O, soyundu, tez lüt qaldı əyini.
Söydü onu öz-özünə deyinib,
Ərən kimdir, döyüşəndə bəllənər.

Qarmaladı Bölgəmicin əlini,
Bölgəmic də onun yoğun belini.
Çağırdılar Uruyerin elini,

Ərən kimdir, döyüşəndə bəllənər.

***

Ayaqları onun yerdən üzüldü,
Dəydi yerə qolu, beli əzildi.
Sağrılarda, ayaqlarda sızıltı,
Ərən kimdir, döyüşəndə bəllənər.

Əllər dəmir caynaq, qollar məngənə,
Güləşdilər üç gün, dörd gün, beş günə.
Əllər qabar, dabanlarsa döyənək,
Ərən kimdir, güləşəndə bəllənər.

El baxırdı, Bölgəmici öyürdü,
Vursoyusa acığından söyürdü.
Ana, bacı dizlərinə döyürdü,
Ərən kimdir, güləşəndə bəllənər.

***

Altıncı gün aralandı ərənlər,
Yoruldunsa, günaşırı ye, dincəl.
Vursoy gedib paltarını geyindi,
Yoruldunsa, günaşırı ye, dincəl.

Ancaq onun paltarları yanmışdı,
Güləş nədir, Vursoy indi qanmışdı.
Qızğınlığı sanki bir az sönmüşdü,
Yoruldunsa, günaşırı ye, dincəl.

Yengisoy da durub çıxdı irəli,
Gördü onun dar gözləri bərəlib.
Döşü, boynu qayış kimi gərilib,
Yoruldunsa, günaşırı ye, dincəl.

***

Bundan sonra qılınclaşma başladı,
Çox savaşa iti qılınc son qoyur.
Vuruşdular, şaqqıldadı yaraqlar,
Çox savaşa iti qılınc son qoyur.

Cingildədi, danqıldadı yaraqlar,
Bağırtıdan tez-tez batdı qulaqlar.
Tərpənirdi, titrəyirdi dodaqlar,
Çox savaşa iti qılınc son qoyur.

Yengisoyun qorxunc səsi partladı,
Vursoy qorxdu, sanki bağrı çatladı.
Topbuz dəydi, beli bükdü, qatladı,
Çox savaşa iti qılınc son qoyur.

***

Göydən Tanrı Uruyerə baxırdı,
Yerdə Tanrı, yarıtanrı adamlar.
Dedi, bunlar iş açacaq bizlərə,
Yerdə Tanrı, yarıtanrı adamlar.

Tanrı dedi: - İki qardaş yamandır,
İkisindən biri qalsın, amandır.
Çox güclü var, güclərini dayandır,
Yerdə Tanrı, yarıtanrı adamlar.

Dedi: - Gərək Yengisoyu götürəm,
Öldürərək son evinə ötürəm.
Bölgəmicin hay-küyünü bitirəm,

Yerdə Tanrı, yarıtanrı adamlar.

***

Ayıq idi yarıtanrı Yengisoy,
Dincev olur, ölüm göydən gəlirsə.
O, Tanrının sözlərini eşitdi,
Dincev olur, ölüm göydən gəlirsə.

Yuxuda da bunu deyib gördü o,
Çox düşündü, öz-özünü yordu o.
Bölgəmicə bundan soraq verdi o,
Dincev olur, ölüm göydən gəlirsə.

Bölgəmicin göz yaşları töküldü,
Tel-tel ürək damarları söküldü.
Qarğışları buludlara çəkildi,
Dincev olur, ölüm göydən gəlirsə.

***

Çox yalvardı tanrılara, olmadı,
Adam kimi dargöz olur Tanrı da.
Uruyerdə ağlaşmalar, ağılar.
Adam kimi dargöz olur Tanrı da.

Yengisoyun qanı-suyu çəkildi,
Dağ boyda ər yavaş-yavaş kiçildi.
Çox çəkmədi, əyni-başı töküldü,
Adam kimi dargöz olur Tanrı da.

Nənso ana çox yalvardı-yaxardı,
Ağlamaqdan kirpikləri ağardı.
Göy tutuldu, qaldı soyuq ağartı,
Adam kimi dargöz olur Tanrı da.

***

Qara geydi, bir il susdu Uruyurd,
Ağlamaqla heç bir ölü dirilməz.
Baş götürüb getdi dağa Bölgəmic,
Ağlamaqla heç bir ölü dirilməz.

Bölgəmicin artdı acı-ağrısı,
Artdı çöldə çiçəklərin sarısı,
Güldü təkcə buna ölüm Tanrısı,
Ağlamaqla heç bir ölü dirilməz.

Duzər dedi: - Qayıdıram Minelə,
Nənso dedi: - Getmə, dayan sən hələ.
Get sən onu gətir, getsən, o gələr,
Ağlamaqla heç bir ölü dirilməz.

***

Duzər getdi Bölgəmicin dalınca,
Dağın çoxsa, dağlara get, dağı boğ.
Oturdular tutqun Duzər, Bölgəmic,
Dağın çoxsa, dağlara get, dağı boğ.

Duzər dedi: - Getməz qardaş yarası,
Sən atamsan, sən atamın arxası.
Sən ellərin gözlərinin qarası,
Dağın çoxsa, dağlara get, dağı boğ.

El gözləyir, anan hər gün saç yolur,
Dayanışın yaxşılığa çox yolu.
Gərək sənlə qardaş olum, var olur,
Dağın çoxsa, dağlara get, dağı boğ.

***

Tək getmişdi, qoşalaşıb qayıtdı,
Ağrı, acı, sevincsoydur yaşamaq.
Ana dedi: - Qardaş olun bu gündən,
Ağrı, acı, sevincsoydur yaşamaq.

Qardaş oldu Sumər ilə Minelli,
Yapışdılar bir-birindən dördəlli.
İkisi də bir içimli, bir dilli,
Ağrı, acı, sevincsoydur yaşamaq.

Ov, qonaqlıq, dağ, gəzinti, duz, cıdır,
İki qardaş uzaqlara at çapır.
Çiçək gülür, gül qoxuyur çöl, sıdır,
Ağrı, acı, sevincsoydur yaşamaq.

***

Yuxu gördü bir gün böyük Bölgəmic,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.
Gördü yaman acıqlıdır Yengisoy,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

Dedi: - Qardaş, ayrı düşdük biz yaman,
Odevdəsən, dincevdəsən, hardasan?
Mən də gəlim, orda gəzək yanbayan,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

Dedi: - Gəlmə, bura tozdur, palçıqdır,
Mən də, burda olanlar da yazıqdır.
Ölümlərdən acıqlıdır, yanıqdır,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

Dedi: - Burda ev tikənlər seçilir,
İmic burda işçilliklə biçilib.
Çox uşaqlı atalarla ölçülür,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

Kim yurd salıb, yuva tikib sayındır,
Burda onun yarı dincdir, qayımdır.
Qan tökənin işi qumla oyundur,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

Dedi: - Məndən daha heç nə soruşma,
Dedi: - Gəlmə, toz-torpağa qarışma.
Ölüm budur, sən ölümlə barışma,
Olacağın güzgüsüdür yuxular.

***

O yerləri bəyənmədi Bölgəmic,
Yox, bu yerlər o yerlərdən yaxşıdır.
Çox deyirdi, gedim qardaş yanına,
Yox, bu yerlər o yerlərdən yaxşıdır.

Dedi: - Orda toz-torpaqdır, töküntü,
Toz-torpaqdan, töküntüdən çəkindi.
Çox düşündü, gözləncləri tükəndi,
Yox, bu yerlər o yerlərdən yaxşıdır.

Dedi: - Gərək bu ölümdən qaçam mən,
Niyə gərək az yaşayam mən, nədən?
Ulu yaşam mən gəzərəm bu gündən,

Yox, bu yerlər o yerlərdən yaxşıdır.

Ölümsüz yaşam söyləncі

Otanapişt ölməz idi, yenilməz,
Təkcə Tanrı ölməz olur, yenilməz.
Enlil ona ölməzliyi vermişdi,
Təkcə Tanrı ölməz olur, yenilməz.

Otanapişt haradadır, harada,
Mənə əl tut, el Yaradan, Yaradan.
Mən ölməzlik alım, durum sırada,
Təkcə Tanrı ölməz olur, yenilməz.

Bölgəmiclə Duzər yola çıxdılar,
Yeri, yurdu axtardılar, baxdılar.
Ayla batıb günəş ilə doğdular,
Təkcə Tanrı ölməz olur, yenilməz.

***

Ayaq yeri yoxdur uzaq yollarda,
Yol get, səni yol bir yerə çıxardar.
Duzər dedi: - Duraq, deyən azmışıq,
Yol get, səni yol bir yerə çıxardar.

Üç yay, qış, yaz yorulmadan getdilər,
Dağlıqlarda, meşələrdə itdilər.
Çay atdayıb dənizləri ötdülər,
Yol get, səni yol bir yerə çıxardar.

Kim yetişdi, dedi: "Böyük Siduri",
Bir yaşıl dağ ətəyində oturur.
Özünüzü o Tanrıya yetirin,
Yol get, səni yol bir yana çıxardar.

***

- Aldadırlar bizi, - dedi Bölgəmic,
Ölməz adam yoxdur deyən heç yanda.
Gəl qayıdaq, gündoğana yol alaq,
Ölməz adam yoxdur deyən heç yanda.

Duzər dedi: - Odur, uca Yaşıldağ.
Gərək bir də aşırımı biz aşaq.
Gecə burda yataq, qalaq baş-başa,
Ölməz adam yoxdur deyən heç yanda.

Yaşıl dağlar çoxdur, yollar dolambac,
Burda sanki bir söyləncdir hər ağac.
Quşlar mahnı, mahnılarsa bir inanc,
Ölməz adam yoxdur deyən heç yanda.

***

Önlərinə bir dev çıxdı çomaqlı,
Yol doludur gözlənilməz olayla.
Palazqulaq, dəvədodaq, danagöz,
Yol doludur gözlənilməz olayla.

Palazqulaq yolu kəsdi çomaqla,
Duzər çıxdı qabağına yaraqla.
Palazqulaq onu vurdu toxmaqla,
Yol doludur, gözlənilməz olayla.

Dedi: - Necə gəlib çıxdın bu yerə,
Keçilməzdir bura, qorxunc dağ-dərə.
Burdan yol var yer altına, göylərə,
Yol doludur gözlənilməz olayla.

***

Palazqulaq kələzləndi hər yana,
Yol kəsənin gərək başı kəsilsin.
Duzər qılınc oynadaraq söylədi,
Yol kəsənin gərək başı kəsilsin.

Palazqulaq çomağını tovladı,
Gələnləri nəriltiylə hoyladı.
Qızılatı, çil-çilatı qovladı,
Yol kəsənin gərək başı kəsilsin.

Dedi: - Burdan keçə bilməz qaplanlar,
Sənin kimi sütül-mütül oğlanlar.
Keçə bilməz yar-yaraqlı olanlar,
Yol kəsənin gərək başı kəsilsin.

***

O, daş atdı, Bölgəmicsə ox, bıçaq,
Dağdan gələn daş ən ağır ölümdür.
Oxlar devin gövdəsinə sancıldı,
Dağdan gələn daş ən ağır ölümdür.

Deşdi onu Bölgəmicin bizucu,
Qorxunc bir səs eşidildi bərk, acı.
Dev yıxıldı, dalüstə, ölümcül,
Dağdan gələn daş ən ağır ölümdür.

Birdən düşdü qar şəpəsi, buz, sazaq,
Uçdu atlar sanki yerdən qoparaq.
Hər yer qardır, hər yer buzdur ağappaq,
Dağdan gələn daş ən ağır ölümdür.

***

Birdən çıxdı lüt bir adam irəli,
Geyimsizin tutumu yox, adı yox.
Nə qadındır, nə kişidir, nə Tanrı,
Geyimsizin tutumu yox, adı yox.

Yaşıldağda Suduruyam - dedi - mən,
Ölməzliyi tapmaq üçün yol gələn.
Yarıtanrı Bölgəmicsən, deyəsən,
Geyimsizin tutumu yox, adı yox.

Mən bilirəm, sən ölümdən qorxubsan,
Ölməzliyi axtarmağa çıxıbsan.
Çox devləri, çox evləri yıxıbsan,
Geyimsizin tutumu yox, adı yox.

***

Ölməz olsan gərək susub qalasan,
Soyuq daşdır, yavan çörək ölməzlik.
Bircəsi var Otanapişt deyirlər,
Soyuq daşdır, yavan çörək ölməzlik.

Ölməz adam yeyib içmir, yuxlamır,
Coşub daşıb adam kimi çağlamır.
O, bir yol da içdən gülüb ağlamır,
Soyuq daşdır, yavan çörək ölməzlik.

Get Bölgəmic, ye, iç, yaşa, sev, sevin,

Sevinməyə sevgilin var, şah evin,
Şahlığınla, ərliyinlə get öyün,
Soyuq daşdır, yavan çörək ölməzlik.

***

O söylədi, bu söylədi, olmadı,
Nə olsa da tanrılıqdır ölməzlik.
Öyüdləri götürmədi Bölgəmic,
Nə olsa da tanrılıqdır ölməzlik.

Dedi: - Sən bax mənim adım-sanıma,
Məni göndər Otanaişt yanına.
O, ölməzlik qatsın qızıl qanıma,
Nə olsa da tanrılıqdır ölməzlik.

O söylədi, bu söylədi, susdular,
Ürəklərə hərdən qulaq asdılar.
Ürək dedi, ölməzlikdə dirrik var,
Nə olsa da tanrılıqdır ölməzlik.

***

Belə dedi Bölgəmicə Suduru,
Təkcə qalır ölməzliyə qovuşan.
Get Hindelə, orda olur Otanapişt,
Təkcə qalır ölməzliyə qovuşan.

Bölgəmiclə Duzər yola düşdülər,
Neçə ölkə, neçə şəhər keçdilər.
Yetişdilər o yerlərə birtəhər,
Təkcə qalar ölməzliyə qovuşan.

Orda neçə dağ qalxdılar, endilər,
Gah irəli, gah da geri döndülər.
İkisi də birgə durub dindilər,
Təkcə qalar ölməzliyə qovuşan.

***

Çox yol salın, çox yol gedin, yol yorun,
Yollar böyük yerin alınyazısı.
Yollar yerin üzündəki qırışlar,
Yollar böyük yerin alınyazısı.

Yol get sən də, bu yolları düz yaşa,
Dümdüzünü, əyrisini yüz yaşa.
Öz-özünlə əylən, barış, küs, yaşa,
Yollar böyük yerin alınyazısı.

Düz yol gətir öz evinə, əyri yox,
Əyrini qoy yolda, evdən bəri yox.
Yolu dəyiş, yaşadığın yeri yox,
Yollar böyük yerin alınyazısı.

***

Çox getdilər, çox yatdılar, durdular,
Yol aparır səni istək yerinə.
Sonda gəlib o ölməzə çatdılar,
Yol aparır səni istək yerinə.

Otanapişt oturmuşdu geyimsiz,
Quru yerdə, söykənəksiz, cecimsiz.
Arıqdan da arıq idi, cəlimsiz,
Yol aparır səni istək yerinə.

Baş əydilər, danışdılar hər işi,
Dedilər ki, keçib dağı, örüşü.

Uruyerdən, Mindiyardan gəlmişik,
Yol aparır səni istək yerinə.

***

Otanapişt dedi: - Bunu bilirdim,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.
Ölümcülsən, ancaq ölə bilmirsən,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

Bunca çox yol gəlibsiniz, çox çətin,
Məncə gedin, yeyin, için, gül əkin.
Çox gözəldir, həm var olmaq, həm itim,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

Mən on min il qabaq düşdüm bu dağa,
Bura atdı məni "Böyük qasırğa".
Yer üzünü o döndərdi batlağa,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

İştar, Enlil mənə yardım etdilər,
Burda məni ölməz edib getdilər.
Ölməz olub onlar gözdən itdilər,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

Oturmuşam yağış altda, gün altda,
Gör-gör gözəl, əl-qol açıq, diz qatdam.
Ayrı düşdüm yer-yurdumdan, elatdan,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

On min ildir belə ölməz olmuşam,
Bu gedişə, görünüşə qalmışam.
İstəyimi tanrılara salmışam,
Ölməzliyin ölməkdən pis günü var.

***

Mən ölməzəm, on min ildir burada,
Ölməzliyin nə dadı var, nə duzu.
Yaşamağın yer sevinci uludur,
Ölməzliyin nə dadı var, nə duzu.

Yerində öl, hamı öyür öləni,
Yoldan çıxıb sonra yola gələni.
Yerli, yersiz ölüm yerin biləni,
Ölməzliyin nə dadı var, nə duzu.

Ölüm gərək sənə ad-san gətirsin,
Elə öl ki, el səni yey götürsün.
Tanrıların yerlərinə yetirsin,
Ölməzliyin nə dadı var, nə duzu.

***

Bölgəmicin başa çatdı dözümü,
Hamı ağır mənimsəyir öyüdü.
Dedi: - Bundan yaxşısı yox, yeyi yox,
Hamı ağır mənimsəyir öyüdü.

Böyük, ölməz Otanapişt, əltut ol,
Sənə çatmaq əlçatmazlıqdır, ağır yol.
Gəlib sənə əltut olsun bu oğul,
Hamı ağır mənimsəyir öyüdü.

Dedi: - Yaman iyrənmişəm ölümdən,

Ölməzlik ver mənə ölməz dilində.
Yardım elə, nə gəlirsə əlindən,
Hamı ağır mənimsəyir öyüdü.

***

Otanapişt dedi: - Onda Çinə get,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.
Ölməzliyin kökü acı Şan-şandır,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.

Onu ancaq bir yol tapa bilərsən,
Sən iki yol onu dərsən ölərsən.
Ölməzlikdən öz adını silərsən,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.

Yol getdilər bir ay, Çinə çatdılar,
Meşələri bir-birinə qatdılar.
Eşələnib toz-torpağa batdılar,
Bolluqdadır, az yeməkdədir ölməzlik.

***

Üç ay gəzib kolluqlara qatıldı,
Bölgəmicin dili-ağzı tutuldu.
Acığından çatma qaşlar çatıldı,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.

Kökü tapıb bələklədi əskiyə,
Ağdır, xırda, o, heç gəlməz çəkiyə.
Baş əydilər ikisi də bitkiyə,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.

At çapdılar, qayıtdılar Uruya,
Tökülüşdü el-obalar haraya.
Çox bölgələr gəlib girdi haraya,
Bolluqdadır, az yeməkdə ölməzlik.

***

Ancaq əski, şan-şan kökü yox idi,
Gizlədilən, gözdən olan tez itər.
Axtardılar, yurdu-yolu gəzdilər,
Gizlədilən, gözdən olan tez itər.

Axtardılar, yoruldular, durdular,
Başlarına tez-tez qapaz vurdular.
Sarsıldılar, susqunluğa vardılar,
Gizlədilən, gözdən olan tez itər.

Öz yerindən şah durmadı ayağa,
Düşgünləşdi, düşük düşdü yatağa.
Ağrı-acı çəkdi, döndü yumağa,
Gizlədilən, gözdən olan tez itər.

***

Bölgəmiclə susqun düşdü Duzər də,
Qardaşlıqdır, dolanışı qoruyan.
Çox əlləşdi Bölgəmici sağaltsın,
Qardaşlıqdır, dolanışı qoruyan.

Bölgəmicin ağ qan düşdü qanına,
O, sevindi çatıb yolun sonuna.
Gedəcəkdir Yengisoyun yanına,
Qardaşlıqdır dolanışı qoruyan.

Ölüm gəldi, elin bağrı yarıldı,
Uruyerdə ağıyeri quruldu.

Duzər, Turər qucaqlaşıb kövrəldi,
Qardaşlıqdır, dolanışı qoruyan.

***

Qızbax gəldi, qara donda, ağ saçda,
Ağıyeri görüş yeri olarmış.
Turər, Qızbax, Duzər qara geyimdə,
Ağıyeri görüş yeri olarmış.

Qardaşını görüb Qızbax dayandı,
Yanaqları gül rənginə boyandı.
Keçmiş günlər yatmış idi, oyandı,
Ağrıyeri görüş yeri olarmış.

Bacı, qardaş dayandılar üz-üzə,
Göz yaşları döndü gölə, dənizə.
Yer qalmadı daha artıq bir sözə,
Ağrıyeri görüş yeri olarmış.

***

Ağrıyerə İştar gəlib çıxmadı,
Nəyə dönsə, sevgi öcə dönməsin.
Seyrəlirdi Uruyerdə tanrılar,
Nəyə dönsə, sevgi öcə dönməsin.

Bir söz gəzib dolaşırdı hər yanı,
Deyirdilər, ölçüb yaxşı, yamanı.
İştar gəlib oğurlayıb şan-şanı,
Nəyə dönsə, sevcə öcə dönməsin.

Özü yeyib, elə ölüb orada,
Ölməz İştar ölüb çıxıb sıradan.
Buna yanıb, ağlayıbdır Yaradan,
Nəyə dönsə, sevgi öcə dönməsin.

***

Tanrım, niyə dilsiz qalıb dolanış,
Ölməzlərdən nə öyrənib ölənlər.
Yer üzündə gündə min-min ölən var,
Ölməzlərdən nə öyrənib ölənlər.

Ölməz ölən, ölən ölməz suçunda,
İki varlıq ipi vardır qıçında.
Nələr yatır ölməzliyin qucunda,
Ölməzlərdən nə öyrənib ölənlər.

Böyük şan-şan, nə böyükdür duruşun,
Ölən yeyir, ölməzliyə qovuşur.
Ölməz yeyir, ölülərə qarışır,
Ölməzlərdən nə öyrənib ölənlər.

***

Turər deyir: - Tanrım, mənə yaşam ver,
Hamı ölür min il belə yaşasa.
Ölməzliyə qovuşdurum Mineli,
Hamı ölür min il belə yaşasa.

Qoy ucalsın Uruyerin başrağı,
Toxunmasın ona Asur yarağı.
Ulu olsun yarıtanrı oylağı,
Hamı ölür min il belə yaşasa.

Mənə güc ver, Uruyeri saxlayım,
Ürəyimi Bölgəmicə bağlayım.

Onun dağı ürəyimi dağlayıb,
Hamı ölür min il belə yaşasa.

V QAPI

Yüzər söyləncі

Turər öldü, Qızağ adı dilində,
Sevgi ölmür, solğun gülə çevrilir.
Basdırdılar arvadının yanında,
Sevgi ölmür, solğun gülə çevrilir.

Çinel, Hindel, Asureldən gəldilər,
Onlar Turu şahlar şahı bildilər,
Yaylıq tutub gözlərini sildilər,
Sevgi ölmür, solğun gülə çevrilir.

Ölüm böyük sevgilərə çatışdı,
Ölüm deyib onlar bir də tapışdı,
Sonevləri bir-birinə yapışdı,
Sevgi ölmür, solğun gülə çevrilir.

***

Ağlayırdı günəş, bulud, daş, divar,
Ağlamaqla ölü bir də dirilməz,
Qırğıatın yəhəriylə, yüyəni,
Ağlamaqla ölü bir də dirilməz.

Düzər, Yüzər, Qızbax çatdı qırxına,
Saçqırxdıya, başyolduya, qırğına,
Göz yaşları toxdaq ürək dağına,
Ağlamaqla ölü bir də dirilməz.

Ağla torpaq, ər oğlunu itirdin,
Onu doğdun şah yerinə gətirdin.
Şahlığını beş yüz ilə yetirdin,
Ağlamaqla ölü bir də dirilməz.

***

Yüzər dedi bundan sonra şah mənəm,
Şahlıq yeri ilk oğula verilir.
Odər dedi, Turər mənə söyləyib:
Şahlıq yeri ilk oğula verilir.

Gözü yaşlı Düzər bundan tutuldu,
Üz saraldı, qara qaşlar dartıldı,
Üzüntüsü üzüntüyə qatıldı,
Şahlıq yeri ilk oğula verilir.

-Kim Başevdə qoyub belə özülü,
Belə doğrul* harda, haçan düzəlib?
Var Odərin bu işlərdə öz əli,
Şahlıq yeri ilk oğula verilir.

***

Düzər dedi, göydən baxır tanrılar,
Buyuruğu gərək tanrı buyursun.
Şah tanrının kölgəsidir Başevdə,
Buyuruğu gərək tanrı buyursun.